

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. BILLESKOV JANSEN ; Volmer Rosenkilde , Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 336. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg12-shoot-idm140252799891056/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

- ledtes med en Afhandling om Aarsagen til Roms umaadelige Tilvækst. (Se Bind VIII, S. 295 ff.). Hele Værket blev 1747 oversat til Tysk af nedennævnte G. A. Detharding. Indledningen oversattes fra Dansk, men Herodians Tekst fra Græsk. En tysk Anmelder misforstod dette og skrev, at Holberg havde oversat Herodian, ikke efter den græske Original, men efter en latinsk Version af denne, og at Detharding var gaaet tilbage til den græske Grundtekst, dog med Hensyntagen til Holbergs danske. – *Forberedelse*, Indledning. – *Georg August Detharding* (1717–1786), Professor i Statsret og Historie ved Gymnasiet i Altona, bar successivt Titel af dansk Kancelliassessor, Justitsraad og Etatsraad. 1749 blev han Syndicus, dvs. juridisk Raadgiver ved Domkapitlet i Lübeck. – *verteret*, oversat. – *Bredden*, Margenen. – *mine Danske Epistler*, 1748 kom de to første Bind Epistler (Nr. 1–183), 1750 de to næste (Nr. 184–446). Epistlernes femte Bind (Nr. 447–539) udsendtes 1754, efter Holbergs Død. – *mine Latinske Epigrammer*, Epigrammatum libri septem (1749), en samlet og revideret Udgave af Holbergs 937 latinske Smaadigte. – *Dannemarks og Norges Beskrivelse* (1729), blev genudgivet under Titelen: *Dannemarks og Norges geistlige og verdslige Staat*, Anden Edition, Forandret efter nærværende Tiids Tilstand, Forøget med nogle nye Capitler. – *den Tydske Oversættelse af Ped. Paars* (1750) blev foretaget af den tyske Komponist Johann Adolph Scheibe (1708–1776), der siden 1740 var Hofkapelmester i København.
- S. 321. *Hudibras*, komisk Heltedigt (1675–78) af Englænderen Samuel Butler. – *baqvem nok*, kompetent. – *Poemata*, Digte. – *adskillige*, forskellige. – *staae under Revision*, er underkastet Gennemsyn (af Censuren). – *som en Poëtisk Digt etc.* Den svenske Autor, der hentydes til, er Henrik Julius Voltemat (1723–1765), der 1749 udgav en svensk Oversættelse af Holbergs »Betænkning over Historier« (fra »Danmarkshistorien« s. 3. Bind) og i Fortale og Efterskrift beskyldte Holberg for at overtræde de Love for Sandhedens Efterforskning, han selv giver.
- S. 322. *excoleret*, dyrket. – *Pufendorf*, Samuel (1652–1694), tysk Historiker, kom, efter at have været Professor i Natur- og Folkeret i Heidelberg, først i svensk og derefter i brandenburgsk Tjeneste. Som svensk Historiograf forfattede han et latinsk Arbejde om Karl X Gustav (1696), i Berlin et lignende om Kurfyrst Frederik Vilhelm den Store (1695). Holberg havde udførligt, ud fra samme Synspunkt som her, kritiseret Pufendorf i »Betænkning over Historier«, se Bind VIII, S. 83. – *fvende Franske Gesandteres Beretninger*, Hector-Pierre Chanut

NOTER

- (død 1667) og Hugues de Terlon (død o. 1690), hvis »Mémoires« udgaves henholdsvis 1676 og 1681-82.
- S. 323. *Moralske Fabler* udkom 1751, først bekostet af Forfatteren, derefter af Boghandler F. C. Mumme. Den tyske Oversættelse skyldtes J. A. Schöbe. - *løs Stil*, Prosa. - 5 nye *Comœdier* (5 er Lapsus for 6) blev sammen med »Don Ranudo« og »Artaxerxes« udgivet i 6. og 7. Bind af »Den danske Skueplads« (1753-54); alle er trykt i Bind VII. - *haabede, ventede. Laudatur etc.*, Juvenal 1, 74 »Probitas laudatur et alget«, Retskauffenhed roses, men fryser (fordi ingen tager sig af den).
- S. 324. *Plautus* (o. 254-184 f. Kr.), romersk Komediedigter. - *Aristofanes* (o. 448-o. 380 f. Kr.), attisk Komediedigter. - *Anledning*, Motivet, Emnet. - *Argumentet*, Indholdet, Emnet. - *Grimacer*, Optræden, Manerer. - *Materien*, Stoffet, Emnet. - *en Fransk Skribent*, Jean-François Regnard (1655-1709), fransk Lystspilforfatter, hvis Bearbejdelse af Plautus' Komedie var en haard Konkurrent til Holbergs.
- S. 325. *det gemene Beste* (dvs. det fælles Bedste), Undertitel til Komædien »Republiken«. - *hvoraf et Societet laborerer*, hvoraf et Samfund lider. - *Inclination*, Tilbojelhed, Lyst. - *højrøvede*, patetiske.
- S. 326. *dimitteret*, afskediget, ladet gaa. - *Eftertale*, kritisk Omtale. - *give sig paa Discretion*, overgive sig paa Naade og Unaade. - *Processen*, se Note til S. 315. - *tiltale*, sagsøge. - *udi ... mine Epistler*, Ep. 147, hvor Holberg skarpt kritiserer Domsafsigtelse ved Kommissærere. For ikke at vige fra sit Standpunkt gav han Afkald paa selv at udpege to Voldgiftsmænd, men forlangte at faa de samme Kommissærere som Modparten. Om denne Form for Rettergang, se Bind I, S. 244-45.
- S. 327. *Stil*, Skrift, Typer. - *Chagrin*, Ærgrelse, Harm. - *maadeligen*, med Maade. - *frequenterer*, besøge, komme i. - *Collegium*, Raad; Holberg mener Universitetets Konsistorium. - *Omsorg for den Danske Skueplads*, se Note til S. 318.
- S. 328. *Docilité*, Lærvillighed, Lærenemhed. - *alamodisk*, à la mode, moderne. - *Proselyter*, Personer, der er gaaet over fra én Anskuelse (Tro) til en anden; Tilhængere. - *des Touches*, Des-touches (1680-1754), fransk Komedieforfatter. - *Paroxysmus*, Lidenskab.
- S. 329. *Pilot*, Lods. - *caracteriserede*, som har Rang. - *Idrætter*, Handlinger. - *Spectakler*, Skuespil.
- S. 330. *Laudatur et alget*, se Note til S. 323. - *contribueret*, bidraget. - *Præsentationer*, sceniske Arrangementer. - *den Borgerlige Edelmand* og *den Indbildte Syge*, Komædier af Molière, opført baade paa Lille Grønnegade-Scenen og den genoprettede Skueplads. - *ikke kand ansees uden*, kun kan regnes for. - *par*